

Papa Franjo, cjepiva i svjetsko zdravstvo

Andrea Vicini SJ*

Dok proživljavamo tragične posljedice pandemije Covid-19, treba razmisliti o cijepljenju, a posebice o inovativnom doprinosu u naučavanju i djelovanju pape Franje. Michael Rozier, isusovac i nastavnik koji predaje o upravljanju zdravstvom i zdravstvenoj politici, razmišljajući o odgovornosti u zdravstvu utvrdio je da postoje tri sinergistička područja: tradicionalna zdravstvena skrb, javno zdravstvo i svjetsko zdravstvo.¹ Ovdje ćemo slijediti taj trostruki pristup.

Tradicionalna zdravstvena skrb

Tijekom kršćanske povijesti, počevši od Isusa, briga o bolesnicima i njihovo liječenje bili su sastavni dio osobne i crkvene vjere. Pojedini vjernici, bratstva, kongregacije i nebrojene časne sestre i svećenici u zvijezdu su kršćanske povijesti te ju obogaćuju svojom velikodušnošću služeći bolesnicima i onima kojima je potrebna pomoć. Na svakom kontinentu kršćanstvo je na različite načine dopuštalo i podupiralo osnivanje hospicija, bolnica i klinika, to jest ustanova i institucija u službi zdravstva. Tako je tijekom stoljeća odnos između profesionalnih zdravstvenih djelatnika (liječnika, sestara, zdravstvenih tehničara i ravnatelja zdravstvenih ustanova) i građana obilježen i vođen kršćanskom brigom za zdravlje.

* Andrea Vicini SJ, supredsjedatelj međunarodne mreže Catholic Theological Ethics in the World Church; predavač i član više udruga moralnih teologa i bioetičara u Italiji, Europi i SAD-u. Njegovi znanstveno-istraživački interesi i publikacije uključuju teološku bioetiku, globalno javno zdravstvo, nove biotehnologije, pitanja okoliša i temeljnu teološku etiku. Članak *Papa Francesco, i vaccini e la salute globale* objavljen je 2021. godine u *La Civiltà Cattolica*, 172(4115), str. 423–433. S talijanskoga ga je prevela dr. sc. Maja Peraica, dr. med.

1 Usp. M. Rozier, "Religion and Public Health: Moral Tradition as Both Problem and Solution," *Journal of Religion and Health* 56, br. 3 (2017): str. 1052–1063; *id.*, "When Populations Become the Patient," *Health Progress* 98, br. 1 (2017): str. 5–8; *id.*, "Collective Action on Determination of Health: A Catholic Contribution," *Health Progress* 100, br. 5 (2019): str. 5–8; *id.*, "A Catholic Contribution to Global Public Health," *Annals of Global Health* 86, br. 1 (2021): str. 1–5; *id.*, "Global Public Health and Catholic Insights: Collaboration on Enduring Challenges," u P. J. Landrigan i A. Vicini (ur.), *Ethical Challenges in Global Public Health: Climate Change, Pollution, and the Health of the Poor* (Eugene, Wipf&Stock, 2021), str. 63–74.

Javno zdravstvo

Ako promatramo druga područja koja su povezana sa zdravljem, primjećujemo kako je puno teže pronaći i prepoznati primjere koji ukazuju na to kako smo uključeni u druge bitne aspekte unaprjeđenja zdravlja koji nisu manje važni: prevenciju, higijenu i javno zdravstvo (na lokalnoj, regionalnoj i državnoj razini) i svjetsko zdravstvo.² Unaprjeđenje svakoga od tih aspekata donosi bitne koristi zdravlju pojedinca i zajednice.

Prevenција pojava bolesti koristi dobrobiti pojedinaca, obitelji i cijeloga društva, a to se provodi primjerice cijepljenjem i periodičnim pregledima (od mamografije do mjerenja tjelesne težine, od provjere rasta djece i adolescenata do mjerenja glikemije, lipidemije i arterijskoga tlaka).

U društvenom smislu javno zdravstvo poboljšava kvalitetu života edukacijom cjelokupnoga stanovništva, a u radnom okolišu zahtjevom da se poštuju norme za uvjete rada koje štite radnike. Zahvaljujući mjerama kojima je cilj zaštita javnoga zdravlja, putnici u automobilima zaštićeni su zračnim jastucima i sigurnosnim pojasevima, a motociklisti zaštitnim kacigama, pa se zato smanjuje težina ozljeda u slučaju nesreće. Neki primjeri koji ukazuju na to koliko je unaprjeđenje javnoga zdravstva važno i koliko ima pozitivnih učinaka na tradicionalnu zdravstvenu zaštitu redovita su provjera kakvoće i svježine hrane koja se prodaje i koju potrošači konzumiraju, provjera čistoće i ioniziranosti vode, kontrola sitnih lebdećih čestica u zraku, kontrola kvalitete zraka koji udišemo, određivanje standarda za emisije plinova iz automobila, zabrana pušenja na javnim mjestima i kampanje za ograničenje pušenja te kontrola kemijskih proizvoda koji se koriste u industriji, poljoprivredi i u domaćinstvima. Možemo se dakle pitati je li katolička tradicija u dovoljnoj mjeri prisutna u unaprjeđenju javnoga zdravstva i, u slučaju da je odgovor nesiguran ili niječan, što treba učiniti kako bi se više uključila.

Svijest o važnosti javnog zdravstva i zalaganje za njegovo unapređenje ima pozitivan učinak na pojedince, zdravstveni sustav i cijelo društvo.³ Razmatranje o zdravlju uključuje razmišljanje o nepravdi, nejednakosti i zauzimanje za veću

2 Usp. M. Rozier, "A Catholic Contribution to Global Public Health," *Annals of Global Health* 86, br. 1 (2021): str. 1–5.

3 Konkretna primjer može biti koristan. U Sjedinjenim Američkim Državama u Bostonu nalazi se bolnica Boston Medical Center koja ima 514 kreveta, a njezin je cilj pružiti zdravstvenu pomoć svim građanima bez obzira na njihovo zdravstveno osiguranje i njihovu sposobnost plaćanja. Ta zdravstvena ustanova služi svim građanima, a posebno najsiromašnijima. Razmišljajući o uslugama koje pružaju pacijentima, zdravstveno osoblje došlo je do zaključka da najviše pacijenata dolazi u hitnu službu. Osobito se to odnosi na osobe i obitelji bez stalnoga boravišta koje se stalno služe hitnom službom za potrebno liječenje. Ustanovili su da nedostatak stalnoga boravišta povećava rizik za zdravlje i opterećuje cjelokupni zdravstveni sustav. Uz pomoć financiranja koja su namijenjena lokalnoj suradnji (*local partnership*) Boston Medical Center nastojao je smanjiti nesigurno stanovanje i broj beskućnika. Godine 2017. bolnica je utrošila 6,5 milijuna dolara za izgradnju stanova za siromašne osobe i obitelji. Na taj su način radili na dobrobit i unaprijedili zdravlje znatnoga broja osoba i obitelji u nevolji, omogućivši lakši rad i školovanje u bolnici i smanjivši broj pregleda tih građana u hitnoj službi (www.bmc.org/mission/social-determinants-health/housing-security).

društvenu pravdu s konkretnim oblicima solidarnosti, kako nas uči i podsjeća socijalni nauk Crkve.⁴

Svjetsko zdravstvo

Uz tradicionalnu zdravstvenu skrb i javno zdravstvo, svjetsko zdravstvo treći je pristup koji omogućava objedinjavanje i proširenje zdravstvene zaštite. Pandemija Covid–19 pokazala je kako je čovječanstvo ranjivo i što treba učiniti da se građani zaštite. Svjetsko zdravstvo ovisi o ukupnim socijalnim i političkim čimbenicima koji utječu na kvalitetu života pojedinaca i zajednice. Drugim riječima, kako živimo, kako gradimo naše gradove, kako se školujemo i radimo, kako obrađujemo zemlju i pripremamo hranu, kako pratimo pojavu zaraznih bolesti i kako se suprotstavljamo nezaraznim bolestima koje se nastavljaju širiti svijetom (primjerice različite vrste karcinoma), kako se borimo i smanjujemo glad i žeđ u svijetu, kako štitimo najranjivije od razornoga djelovanja klimatskih promjena na Zemlji, sve su to čimbenici koji ukazuju na hitnost i složenost potrebe da se unaprijedi svjetsko zdravstvo na Zemlji. Zdravlje je dobro vrlo krhko i ograničeno. Neophodno je potrebno brinuti se za vlastito zdravlje i zdravlje drugoga (svojega susjeda i onoga koji živi u drugim državama i na drugim kontinentima, kao i za zdravlje cijeloga planeta s drvećem, rijekama, planinama, oceanima i atmosferom), što zahtijeva posebne zahvate na sistemskoj i strukturnoj razini.

Tradicionalna zdravstvena skrb, javno zdravstvo i svjetsko zdravstvo nisu međusobno u suprotnosti jer je cilj svakoga od njih dobrobit i zdravlje pojedinca, naroda, čovječanstva i Zemlje. Papa Franjo pokazuje svojim proročanskim riječima i svojim djelovanjem usmjerenim na siromašne da je moguće biti u službi zdravlja osoba, naroda, cijeloga čovječanstva i Zemlje.⁵

Papa Franjo i cijepljenje protiv Covid–19

Od početka pandemije Papa je naglašavao da su potrebni cjeloviti i globalni odgovori kao zaštita od onoga što čovječanstvo proživljava. U mnogobrojnim molbama i na crkvenim i političkim sastancima na nacionalnoj i međunarodnoj razini zahtijevao je da se prizna globalna dimenzija pandemije i, vjeran biblijskomu, evangeoskomu iskustvu i crkvenomu učiteljstvu, pozvao je da se brine-mo posebno za najsiromašnije, za one koji imaju manje društvenih, političkih,

4 “U trenutačnim okolnostima svjetskoga društva u kojem se susreću tolike nejednakosti i gdje ima sve više osoba koje su odbačene, bez osnovnih ljudskih prava, načelo zajedničkoga dobra odmah se preobražava kao logika i neizbježna posljedica u poziv na solidarnost i povlastice za najsiromašnije” (LS 158).

5 Razmatranja o mislima pape Franje o zdravstvu: T. A. Salzman i M. G. Lawler, *Pope Francis and the Transformation of Health Care Ethics* (Washington DC: Georgetown University Press, 2021); C. Kaveny, “Pope Francis and Catholic Healthcare Ethics,” *Theological Studies* 80, br. 1 (2019): str. 186–201.

financijskih sredstava i mogućnosti korištenja zdravstvenih usluga. Papa Franjo potvrdio je i pohvalio plemenite i herojske napore tolikih zdravstvenih djelatnika u službi njihovih pacijenata u raznim zdravstvenim ustanovama na različitim kontinentima. Istovremeno pokazao se je osjetljivim za probleme zdravlja naroda i složenosti napredovanja svjetskoga zdravstva.

Dok se je širenje zaraze kontroliralo samo uz pomoć neophodnih javnozdravstvenih mjera (higijena, zaštitne maske, razmak tijekom društvenih kontakata, karantena zaraženih osoba, ograničenje slobode kretanja i različitih društvenih aktivnosti: edukativnih, radnih i rekreacijskih), Papa je tražio podupiranje i olakšavanje istraživanja kako bi bila dobivena učinkovita cjepiva. Osim što je tražio da svima budu dostupni neophodni dijagnostički testovi, papa Franjo stalno je zahtijevao da cjepiva, nakon nužnih znanstvenih provjera njihove učinkovitosti i sigurnosti, budu dostupna svima i svugdje bez ograničenja zbog patenata, a naglašavao je da mora biti pronađen način da se cijepi najsiromašniji i potrebiti.⁶

Kako bi potaknuo cijepljenje na globalnoj razini, pokazujući na taj način zauzimanje za zdravlje cijeloga čovječanstva, Papa se je pozvao na ono što je obilježje kršćanskoga života: ljubav. Za papu Franju “cijepiti se cjepivima koje je odobrila nadležna vlast čin je ljubavi. Pridonijeti cijepljenju velikoga dijela populacije čin je ljubavi. To je ljubav prema sebi samomu, ljubav prema rodbini i prijateljima, ljubav prema svim narodima. [...] Cijepljenje je jednostavan, ali i dubok način unaprjeđenja zajedničkoga dobra, brige za druge, osobito one koji su najranjiviji.”⁷

Ljubav je uvijek uključujuća i uvidavna, podsjećaju nas riječi Evanđelja.⁸ Cijepljenje je čin ljubavi prema sebi i drugima, osobito u korist onih koji su najslabiji, čije je zdravlje krhkiye zbog drugih bolesti i stanja ili zbog dobi i profesionalne izloženosti. Osim toga, svaki čin ljubavi ovisi o ljubavi Božjoj, koja nam je dana besplatno, zauvijek i bez uvjeta, svima i posvuda. Na kraju, svaki čin ljubavi osposobljava nas za ljubav, ostvaruje Božju ljubav, i to ovdje i sada, u našoj svakodnevici i običnom životu. Od početka svojega pontifikata, papa Franjo stalno nas

6 Usp. Franjo, *Udienza generale* [Opća audijencija], 19. kolovoza 2020.; *id.*, *Discorso ai membri della fondazione “Banco farmaceutico”* [Govor članovima fondacije “Banka lijekova”], 19. rujna 2020.; *id.*, *Messaggio ai partecipanti all assemblea plenaria della Pontificia Accademia delle Scienze* [Poruka sudionicima plenarnoga sastanka Papinske akademije za znanost], 7. listopada 2020.; *id.*, *Messaggio per la 54ª Giornata Mondiale della Pace 2021, n. 1* [Poruka za 54. svjetski dan mira 2021. br. 1]; *id.*, *Messaggio “Urbi et Orbi”*, Natale 2020 [Poruka Urbi et Orbi, Božić 2020.]; *id.*, *Discorso ai membri del Corpo diplomatico accreditato presso la Santa Sede* [Govor članovima Diplomatskoga kora akreditiranom pri Svetoj stolici] 8. veljače 2021.; *id.*, *Viaggio apostolico in Iraq (5–8 marzo 2021): Incontro con le autorità, la società civile e il Corpo diplomatico* [Apostolsko putovanje u Irak (5.–8. ožujka 2021.): Susret s vlastima, građanskim udrugama i Diplomatskim korom], 5. ožujka 2021.; *id.*, *Messaggio “Urbi et Orbi”* [Poruka Urbi et Orbi], Uskrs 2021.; *id.*, *Videomesaggio in occasione della 75ª Sessione dell’assemblea generale delle Nazioni Unite* [Videoporuka prigodom 75. generalne sjednice Ujedinjenih naroda], 25. rujna 2020. Dokumente je moguće naći na stranici www.vatican.va.

7 *Id.*, *Videomesaggio ai popoli sulla campagna di vaccinazione contro la Covid-19* [Videoporuka narodima o cijepljenju protiv Covid-19], 18. kolovoza 2021.

8 Usp. Mt 22,37–40.

potiče da živimo našu realnost učenika koje prosvjetljuje, nadahnjuje, inspirira i hrani Božja ljubav, koju osjećamo na različite načine u Isusu, u Crkvi i u svijetu zahvaljujući Duhu Svetomu i njegovim bezbrojnim darovima.

Na taj način Papa je poticao i inspirirao znanstvenike, zdravstvene djelatnike, lidere, nacionalne i međunarodne organizacije i sve ljude dobre volje koji u cijelom svijetu potiču građane da se cijepe i da rade na tom da cijepljenje bude svugdje moguće. Globalno cijepljenje odvija se različitim ritmom: na sjeveru svijeta je brže, a na jugu je sporije. Uzroci te razlike mnogostruki su i ovise o raspoloživosti cjepiva, strategiji distribucije, prisutnosti i učinkovitosti zdravstvenih struktura, načinu informiranja, uključivanju lokalne zajednice i vlasti koja se na odgovoran način stavlja u službu građana te prisutnosti vjerskih zajednica različitih vjeroispovijesti.

Razmatrajući cijepljenje na globalnoj razini, Sveti Otac tražio je da cijepljenje obuhvati cijeli svijet i da poveća lokalnu zdravstvenu kulturu: “Znanje treba dijeliti s drugima, svi trebaju sudjelovati u njemu, znanost treba biti zajednička. Pojedinačni rezultati znanosti slični su flasterima koji mogu biti korisni, ali oni ne liječe. To vrijedi i za cjepiva: hitno treba pomoći zemljama koje ih imaju premalo, ali to treba učiniti s dugoročnim planovima, a ne na brzinu samo zato da bi bogate zemlje bile sigurnije. Lijekove treba dijeliti s dostojanstvom, a ne kao milostinju. Kako bi se učinilo pravo dobročinstvo, treba poticati znanost i njezinu cjelokupnu primjenu: treba razumjeti okolnosti u svakoj zemlji, *uvesti liječenje* i potaknuti rast *zdravstvene kulture*.”⁹

Bez sumnje, povjerenje u znanstvena istraživanja i općenito medicinsku praksu, a posebno cijepljenje utječe i utjecat će na pojedinca i zajednice. Tko je god zbog znanstvenih istraživanja ili medicinske prakse doživio neku neugodu (primjerice etničke, rasne, kulturne i religiozne manjine) bit će s pravom oprezan i kritički će ispitivati što mu se nudi, a to se odnosi i na cjepiva protiv Covid-19. Međutim, na svjetskom nivou postoji danas agresivan i snažan otpor dostupnim cjepivima i mogućemu cijepljenju do te mjere da to ne samo iznenaduje, nego i skandalizira. Cijepljenje služi da zaštitimo sebe i druge od bolesti Covid-19, a ako do zaraze dođe, da simptomi budu blaži.¹⁰

Ponavljane Papine molbe, kao i molbe drugih crkvenih, kulturnih, političkih i znanstvenih uglednih osoba, nisu poboljšale stav prema dostupnim cjepivima, kao ni pozivi na kritičko mišljenje o zauzetim stavovima. Prečesto pokreti za dezinformaciju i lažne informacije zavode i navode na pomisao da živimo u globalnoj zavjeri, da Covid-19 ne postoji, da cjepiva unose *kompjutorske čipove* u naše tijelo. Ima mnogo obitelji u kojima su neki članovi cijepljeni, a drugi nemaju nikakvu namjeru to učiniti navodeći različite motive, stvarajući podjele te tako onemogućuju dijalog i kritičko razmišljanje. U takvim situacijama izgleda kao da

9 Franjo, *Udienza ai Membri della Biomedical University Foundation dell' Università Campus Bio-Medico di Roma* [Opća audijencija članova Zaklade Biomedicinskoga Sveučilišta Campus Bio-Medico u Rimu], 18. listopada 2021.

10 Usp. C. Fino, “Les vaccins: questions éthiques,” *Revue d' éthique et de théologie morale* 311, br. 3 (2021): str. 61–71.

su zdravlje i ono što ga može zaštititi postali osobno dobro, subjektivno i individualno, koje kao da je u opasnosti od unaprjeđenja svjetskoga zdravstva. Izgleda kao da se pojedinac može brinuti sam za svoje zdravlje, samo za svoje, potpuno autonomno i nezavisno, kako mu se sviđa i kao da njegovo zdravlje ne ovisi o zdravlju drugih i zdravlju cijeloga planeta.

Čini se da, osim toga, traženje istine, oprezne i mudre odluke, autokritična razmišljanja i pažljivo ispitivanje izvora informacije više nisu vrijednosti koje svi cijene. Sa žaljenjem se primjećuje da onoga tko želi živjeti s tim vrijednostima napadaju na društvenim mrežama, a ponekad čak i fizički. Na kraju, u mnogim je slučajevima zdravlje politizirano. Zbog toga se zaštita i promicanje zdravlja pojedinca, naroda, najosjetljivijih osoba i cijeloga čovječanstva svode na izbor na koji navode političke stranke koje poistovjećuju zdravstvene izbore s pristupima koje predlaže stranka ili grupa koja radi ideološki motivirani pritisak.

Svjetsko zdravstvo kao zajedničko dobro

U crkvenom okruženju pozivati na proizvodnju i dostupnost cjepiva koja bi potaknula imunološku obranu građana kako bi se došlo do imunosti na svjetskoj razini nije površnost ili zanemarivanje mogućih etičkih problema u vezi s proizvodnjom cjepiva. Potpuno jasno i kompetentno Kongregacija za nauk vjere više je puta potvrdila prijašnji teološko–moralni stav što se tiče proizvodnje i primjene cjepiva. Posebice je pomogla u raspravi o načinima na koji su neka cjepiva testirana u laboratoriju, pokušavajući razuvjeriti skrupulozne, sumnjičave i skeptike u Katoličkoj crkvi i u društvu.¹¹ Na žalost, to nije bilo dovoljno na globalnoj razini.

U trenutačnom socijalnom, kulturnom, političkom i crkvenom kontekstu moguće je unaprijediti svjetsko zdravstvo uspostavljanjem dijaloga koji bi bio ozbiljan, pun poštovanja, informiran i civiliziran. Pravi dijalog osniva se na pažljivom i dobronamjernom uzajamnom slušanju koje omogućuje zajedničko strogo i zahtjevno istraživanje što je istina u onom što netko smatra vlastitom istinom. Podsjećajući nas da je istina jedna osoba — Isus Krist, Evanđelje nas uči da ju nitko ne može kontrolirati ili posjedovati.¹² Za Evanđelje jedini je pristup istini

11 Usp. Congregazione per la Dottrina della Fede, *Nota sulla moralità dell' uso di alcuni vaccini anti-Covid-19* [Kongregacija za nauk vjere, Napomena o moralnosti uporabe nekih cjepiva protiv Covid-19] (2020) www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/documents/rc_con_cfaith_doc_20201221_nota-vaccini-anticovid_it.html; Commissione Vaticana Covid-19 i Pontificia Accademia per la Vita, *Vaccino per tutti: 20 punti per un mondo piu' giusto e sano* [Vatikansko povjerenstvo za Covid-19 i Papinska akademija za život, Cjepivo za sve: 20 točaka za pravedniji i zdraviji svijet] (2020), <https://press.vatican.va/content/salastampa/it/bollettino/pubblico/2020/12/29/0697/01628.htm>; C. Casalone, "Vaccini: come decidere responsabilmente?" Civ. Catt. br. I (2021): str. 313–326. Dokumente je moguće naći na stranici Congregazione per la Dottrina della Fede, Istruzione "Dignitas Personae": su alcune questioni di bioetica (2008), br. 34–35, www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/documents/rc_con_cfaith_doc_20181208_dignitas_personae_it.html; Pontificia Accademia per la Vita, Nota circa l'uso dei vaccini [Papinska akademija za život, Obavijest o korištenju cjepiva] (2017) www.academyforlife.va/content/pav/it/the-academy/activity/activity_note-vaccini.html.

12 Usp. "Ja sam put, istina i život" (Iv 14,6).

u odnosu i suradnji s Isusom, u dinamici susreta, otkrića i preobrazbe u našu utjelovljenu realnost.

Socijalna doktrina Crkve naglašava da je dijalog važan te da, zahvaljujući njemu, svaka osoba dobre volje može ostvariti zajedničko dobro na inkluzivan način dajući prednost najslabijima, neotpornima, siromašnima i ranjivima.¹³ Osim toga, za papu Franju “zajedničko dobro pretpostavlja poštivanje ljudske osobe kao takve, s osnovnim i neotuđivim pravom na cjelokupan razvoj. Zahtijeva također socijalnu dobrobit i sigurnost te razvoj različitih skupina koje koriste različite mogućnosti pomoći. [...] Na kraju, zajedničko dobro zahtijeva socijalni mir, to jest stabilnost i sigurnost društvenoga poretka što ne može biti ostvareno bez posebne pozornosti na ujednačenost dijeljenja pravde jer njezino kršenje uvijek dovodi do nasilja. Obveza je cjelokupnoga društva, a posebice države, da brani i promiče zajedničko dobro” (LS 157).

Svjetsko zdravstvo simboličan je primjer “zajedničkoga svjetskoga dobra” čovječanstva¹⁴ i planeta.¹⁵ Iako slijede primjer Pape i njegove “brige za sveukupan ljudski napredak” (FT 276), mnogi ipak slušaju one koji ne prepoznaju cjepiva protiv Covid-19 kao sredstvo kojim se štiti i promiče zajedničko dobro čovječanstva. To je zato što cjepivo kao i svako drugo sredstvo ima svoja ograničenja. Nadajmo se da će jednom biti moguće istovremeno tražiti i promicati ono što je dobro za svakoga pojedinca i cijelu zajednicu.

Znanost u službi globalnoga zdravlja

Za vrijeme pandemije Covid-19, zauzimanje pape Franje za svjetsko zdravstvo potiče i na razmišljanje o ulozi znanosti, upozoravajući kada i kako znanost može biti u službi zajedničkoga dobra. U nedavnoj poruci otkrivamo drugi događaj zbog kojega je jedan drugi papa razmišljao o znanstvenom napretku u službi čovječanstva i globalnoga zdravlja te ga je smatrao činom ljubavi. Papa Ivan Pavao II. 29. kolovoza 2000. godine obraćajući se sudionicima XVIII. međunarodnoga kongresa Društva za transplantaciju naglasio je da “svaki zahvat transplantacije organa proizlazi iz odluke koja *ima veliku etičku vrijednost*, odluke da se pokloni bez naknade dio vlastitoga tijela za zdravlje i na dobrobit druge osobe”. Upravo je u tom plemenitosti toga čina koji se predstavlja kao autentičan čin ljubavi. Ne daje se jednostavno nešto što posjedujemo, daje se dio sebe.¹⁶

13 “Iz sve veće međusobne ovisnosti koja se polako širi na cijeli svijet proizlazi da je zajedničko dobro — to jest skup okolnosti u društvenom životu koje omogućuju bilo skupinama bilo pojedinim članovima da potpuno i brzo dosegnu vlastito ispunjenje — postalo univerzalno postavljajući zakone i dužnosti koje se tiču cijeloga ljudskoga roda” (GS 26); usp. D. Hollenbach, *The Common Good and Christian Ethics* (New York: Cambridge University Press, 2002).

14 Ivan XXIII., *Mater et Magistra* (1961), br. 57; Franjo, *Fratelli tutti* (FT) (2020), br. 260.

15 Papa Franjo podsjeća nas da je i klima zajedničko dobro (LS 23).

16 Ivan Pavao II., *Discorso al 18° Congresso Internazionale della Società dei trapianti* [Govor na 18. međunarodnom kongresu Društva za transplantaciju], 29. kolovoza 2000., kurziv u originalu; *id.*, *Discorso ai partecipanti ad un Congresso sui trapianti di organi* [Govor sudionicima Kongresa za transplantaciju organa], 20. lipnja 1991., br. 3.

Osim toga, u istom govoru papa Ivan Pavao II. ukazao je na to da je moguće prihvaćanje specifičnih doprinosa znanosti tada kada nisu u suprotnosti s antropološkom vizijom koja poštuje ljudsko dostojanstvo.

Papa Ivan Pavao II. razmatrao je procjenu smrti koju daje neurologija kao “*potpuni i ireverzibilni prestanak svake moždane aktivnosti* kao znak gubitka sposobnosti održavanja cjelovitoga individualnoga organizma”.¹⁷ Papa naglašava da “pred današnjim parametrima ustanovljavanja smrti, bilo da se to odnosi na ‘moždane’ znakove ili tradicionalnije kardiorespiratorne znakove, Crkva se ne upliće u znanstvene dokaze, nego se ograničava na obavljanje evandeoske odgovornosti da usporedi podatke medicinske znanosti s jedinstvenim konceptom ljudske osobe prema kršćanskoj perspektivi, ukazujući na moguće nesuglasnosti i neslaganja koja bi mogla staviti na kocku poštivanje ljudskoga dostojanstva. U tom smislu može se potvrditi da kriterij utvrđivanja smrti koji je već spomenut, to jest potpuni prestanak svake moždane aktivnosti, ako se savjesno primjenjuje, nije u suprotnosti s bitnim elementima pravilnoga antropološkoga koncepta.”¹⁸

Možemo dodati da u trenutačnoj pandemiji u svjetlu globalne socijalne situacije papa Franjo ima antropološke kriterije, no pokazuje otvoren i konstruktivan pristup znanosti, pri čemu se oslanja na socijalni nauk Crkve. Na taj način pokazuje da su znanstvena istraživanja omogućila stvaranje cjepiva koja su sigurna, učinkovita s minimalnim neželjenim učincima i klinički ispitana na velikom broju ispitanika. Taj doprinos znanosti u službi je zdravlja, to jest na opće i globalno dobro. Stoga antropološki kriteriji, kao i oni koji proizlaze iz katoličkoga socijalnoga nauka, ukazuju na višestruke i etički prihvatljive načine kojima se prosuduje i djeluje u službi čovječanstva u javnom i svjetskom zdravstvu.

17 Ivan Pavao II., *Discorso al 18° Congresso Internazionale della Società dei trapianti* [Govor na 18. međunarodnom kongresu Društva za transplantaciju], 29. kolovoza 2000., cit. br. 5, kurziv u originalu.

18 Isto, kurziv u originalu.